

لیکونکی : م.ک. بهادر اکمار «M.K.Bhadrakumar» .
منبع اودخپریډو نیټه : انډیا پانچیلا «2025-12-20» .
ژباړونکی : پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل»

**د لاتینی امریکا فرضی بڼې خوا ته
بدلون د ترمپ د نیمه کرې امنیتي
ستراتیژی سره همغږي دی.**

*Latin America's putative swing to the right is
in sync with Trump's hemispheric security
strategy*

د چیلی په سانتیاگو کې د ولسمشرۍ ټاکنو د کمپاین په پای کې د یوې غونډې په ترڅ کې د بڼې اړخ
یو ملاتړی چې د اگستو پنوشی پڼ یې اغوستی وو

په خوښۍ کې، کله چې له لیما څخه هغه ته خبر ورسید چې د چیلی د ولسمشرۍ په ټاکنو کې د محافظه کار نوماند **جوز انتونیو کاست** بریالی شوی دی، د ارجنټین د ښي اړخ ولسمشر **هاویر میلی** د یکشنبې په ماښام په X کې د سویلي امریکا نقشه خپره کړه چې پورتنۍ نیما یې په سور او ښکته نیما یې محافظه کار نیلي رنگ کړې وه. میلی په ویاړ سره سرلیک ورکړ، کین اړخ بیرته راگرځي، آزادي مخ په وړاندې ځي.

کاست د خپلې کمونیسټ مخالفې **جینیت جارا** په پرتله د 58 سلنې څخه تر 42 سلنې پورې لویه بریا ترلاسه کړه. په حقیقت کې، د متحده ایالاتو د دوستانه مشرانو قطار په لاتین امریکا کې په دوامداره توګه اوږدېږي په داسې وخت کې چې ولسمشر ډونالد ټرمپ د متحده ایالاتو د ملي امنیت ستراتیژۍ په وروستي سند کې سیمه د لومړیتوب په توګه ځای په ځای کړې ده.

د کاست ټاکنیز بریا د هغه د شهرت ریښتیني انعکاس نه دی ځکه چې د یکشنبې ټاکنې دوهم پړاو و چې په بریالیتوب سره یې د چیلی د ښي اړخو ځواکونو لړۍ راټوله کړه. هغه په لومړي پړاو کې په دوهم غوره مقام کې راغلی و او د جارا څخه یې ۲۴ سلنه رایې ترلاسه کړې وې چې د ۲۷ سلنې سره مخکښه وه.

خو دا د لویدیځې نیمه کرې په سیاست کې د یو ځانګړي ښي اړخې بدلون د پراخ پیغام څخه کم نه دی. په لاتینې امریکا کې د ټاکنو وروسته ټاکنې داسې ښکاري چې ښي اړخې ګټونکي تولیدوي، نه د کوچنیو حاشیو له مخې.

دا بدلون د ۱۹ پېړۍ د لوی جرمني سیاستوال او د اتریش امپراتورۍ په خدمت کې د ډیپلومات، چانسلر **شهرزاده میترنیچ** هغه کرښه یادوي چې یو ځل یې ویلي وو "کوانډ پاریس سینرووم، ایل اروپا پریند فروید" (کله چې پاریس پرنجی کوي، اروپا سره کیږي). د ټرمپ پدیده یو څه د لاتینې امریکا په سیاست کې د ګلابي څخه نیلي ته د دې لیرد په جریان کې مسح کیدی شي.

د کاست بریا په بولیویا کې د مرکزي ښي اړخې روډریګو پاز بریا تعقیبوي؛ په اکتوبر کې په ارجنټین کې د میلی خپله اغیزمنه کانګرس بریا؛ او د هاندورا په جنجالي ولسمشریزو ټاکنو کې د نصر اسفورا لخوا قوي فعالیت (چې د ټرمپ لخوا په ښکاره ډول ملاتړ شوی و). دا سیاستوال په ایګوادور، پاراګوای او ایل سلوادور کې د اوسني محافظه کار ولسمشرانو سره هم یوځای کیږي.

دا ژورې اغیزې لري ځکه چې په متحده ایالاتو کې د هسپانوي نفوس په چټکۍ سره وده کوي او په تاریخ کې د لومړي ځل لپاره، په هرو پنځو کسانو کې یو یې لاتیني دی، چې دا د هیواد ترټولو لوی نژادي یا قومي اقلیت جوړوي.

په هر صورت، د کاست د ځمکې لاندې بریا نه یوازې سیا سي زلزله ده بلکې اخلاقي زلزله هم ده. ځکه چې، کاست د چيلي د مرحوم ديکتاتور جنرال اگستو پنوشیت یو بی رحمه مدافع او کلک پیرو هم دی، هغه ځواکمن کس چې له 1973 څخه تر 1990 پورې یې په چيلي کې د ترهگری واکمني نافذ کړه. کاست په بنکاره ډول ویاړ وکړ چې که چیرې ظالم ديکتاتور نن ژوندی وای، "هغه به ما ته رایه ورکړې وای".

بیا هم، د هغه د کمپاین ژمنې د بنسټیز بدلون لپاره لیواله یو غوسه، ستري او مغشوش ملت ته ایپل وکړ: د سلگونو زرو غیرقانوني مهاجرینو د ایستلو ژمنه؛ د جرمونو او مخدره توکو قاچاق بندول؛ د حکومتي لگښتونو کمول؛ او اقتصادي وده گړندی کړي.

د یو هندي لپاره دا ستونزمن کیري چې قضاوت وکړي. د متخصصینو نظر دا دی چې کاست وکولی شو په چيلي کې یو غیر فعال پنوشیتزم بیا فعال کړي. د کاست سره په انصاف سره، هغه په خپل آستین کې د کرکې وړ ديکتاتور ستاينه هم اغوستې وه حتی وروسته له هغه چې پنوشیت په 1990 کې له واکه لرې شو. زړه راښکونکې پوښتنه دا ده چې څنگه د هغه ظالم رژیم مدافع چې د هغه لاندې اټکل شوي 40,000 خلک شکنجه شوي او له 3,000 څخه ډیر وژل شوي دي د چيلي خلکو لخوا د خپل راتلونکي مشر په توگه غوره شي.

خو د حقیقت موندنې ښيي چې حتی کله چې پښوې په ۱۹۸۸ کال کې ټولپوښتنه له لاسه ورکړه، بیا هم د ۴۴٪ رایو مالکیت یې درلود. د ديکتاتور له وتلو وروسته، د هغه ټاکنیزه حوزه یا ملاتړ په ساده ډول نورو محافظه کارو گوندونو ته لیردول شوی، په ځانگړي توگه د اتحادیې ډیموکراتا انډیپینډینټ (UDI) ته، چې په هیواد یې واکمني کوله. کاست پخپله له UDI څخه جلا شو ځکه چې هغه وموندله چې دا د گوند د استبدادي رښو منځته راوړي. دا یو هوښیارانه اقدام و. د یوې وروستۍ نظر پوښتنې له مخې، د چيلي نږدې دریمه برخه خلک پښوې د "د هیواد په تاریخ کې یو له غوره سیاسي مشرانو" څخه گڼي او باور لري چې که یوازې سیاستوال د هغه نظرونه تعقیب کړي، نو هیواد به "په نړۍ کې خپل ځای بیرته ترلاسه کړي".

دا په لویه کچه، کاست د ولسمشر گابریل بوریک د کین اړخي حکومت د انفلاسیون او جرمونو په څیر مسلو کې د ناکامۍ او د هغې د ضعیف اقتصادي فعالیت له امله هم خپله بریا منلې ده. په حقیقت کې، د چيلي اقتصاد له ۲۰۱۸ کال راهیسي په سختۍ سره وده کړې ده. په عین حال کې، په ټول هیواد کې ناامني او غیر مستند کډوالی هم لویې انډینې گړخیدلي، چې کاست د کمپاین په جریان کې د ټولنیزو مسلو په اړه د خپل خورا محافظه کار، دودیز دریځ او د پنوشیت پلوه نظرونو د پیاوړتیا لپاره گټه پورته کړه.

په حقیقت کې، کاست د هغه څه استازیتوب کوي چې نه یوازې په لاتین امریکا کې بلکې د نړۍ په نورو برخو کې هم پېښ شوي، پشمول د هند - د ډیر مثبت ښي اړخ لخوا د مرکزي ښي اړخ بې ځایه کیدل.

اوس، نوی بنی اړخ څه بڼه اخلی په هیواد پورې اړه لري. په ارجنټاین کې دا آزادی غوښتونکی دی؛ په ال سلوادور کې دا خورا استبدادي دی؛ په بولیویا کې، چیرې چې روډریگو پازپدی وروستیو کې ټاکنې وگټلې، دادایدیالوژیکي پرخای اصلاح غوښتونکی دی.

د لاتینې امریکا هاخوا، په متحده ایالاتو کې د ترمپ ولسمشرۍ د بنی اړخ یو نوی ډول استازیتوب کوي چې ملتپال او نژادپال دی؛ په فرانسه او جرمني کې دا د نړیوالتوب ضد دی؛ په پولنډ کې دا 'چین پلوه' دی؛ په هنگري کې دا 'اروسیه پلوه' دی - او په هند کې، دا د توکمیز ملتپالنې وزرونه سپاره کوي.

د کاسټ اقتصادي اجنډا د ارجنټاین د میلی سره ورته ده - د حکومت کمولو ژمنه؛ د خصوصي پانګونې لپاره لیتیم خلاصول؛ د کودیلکو، د دولتي مسو لوی شرکت خصوصي کول، او داسې نور. هغه د مهاجرینو د ایستلو او د نژاد پرست دیوالونو د جوړولو لپاره د ترمپ غوښتنې شریکوي، مګر د متحده ایالاتو د ولسمشر برعکس، هغه یو آزاد بازار موندونکی دی. مګر بیا، د هغه مشرتابه باید ډیره اغیزمنه وي ځکه چې هغه په پارلمان کې د قانون جوړولو لپاره اکثریت نه لري - او د ګوند ډسپلین په چیلې کې بدنام دی. چیرې چې هغه د بریالیتوب ډیر چانس لري په اقتصاد کې دی، چې په اړه یې هغه روښانه نظرونه لري. چیلې یو وخت د خپل خلاص بازار پالیسیو له امله د اقتصادي بریالیتوب سمبول و. چیلې او متحده ایالات د اوږدې مودې لپاره خورا ځانګړي سوداګریزې اړیکې لري. مګر د چیلې ترټولو لوی سوداګریز ملګری نن ورځ چین دی او متحده ایالات به د دې ځای نیولو لپاره یوه سخته ننګونه ولري. له بلې خوا، د چیلې ترټولو لوی پانګونه ملګری امریکا ده مګر دا د لاتینې امریکا په ډیرې هیوادونو کې قضیه ده.

په وروستي تحلیل کې، کاسټ هغه پراخه واکمن ضد مزاج منعکس کوي چې سویلي امریکا یې نیولې او په داسې وخت کې یې سخت دريځه بنی اړخ ته وده ورکړې کله چې ترمپ د سیمې سیاسي راتلونکي باندې د نفوذ کولو هڅه کوي. په واشنگټن کې خبریالانو سره په خبرو کې، ترمپ د دوشنبې په ورځ د کاسټ ستاینه وکړه چې "یو ډیر ښه سړی دی"، او زیاته یې کړه، "زه د هغه درناوی ته سترګې په لار یم." د بهرنیو چارو وزیر مارکو روبیو وروسته وویل چې هغه د کاسټ سره د "اقتصادي اړیکو پراخولو او غیرقانوني مهاجرت پای ته رسولو" په اړه د بحث لپاره تلیفوني اړیکه ونیوله.

البته، بنی اړخه په سیارې کې بیجینګ هیڅ ځای نه جلا کوي؛ چیلې په لاتین امریکا کې د نفوذ لپاره د متحده ایالاتو او چین ترمنځ د جدي سیالی ډګر ګرځي. په سیمه کې د چین مخ په زیاتیدونکي نفوذ په واشنگټن کې اندیښنې راپورته کوي، چې د متحده ایالاتو ښکیلتیا زیاتوي. مګر چین، د نورو لویو قدرتونو برعکس، هغه څه عملي کوي چې تبلیغ کوي او په بنسټیز ډول به د تمدن یو دولت پاتې شي چې نه پراختیا غوښتونکی دی او نه هم د نفوذ ساحو ته لیاواله دی - بلکه، د مساوي لوبې ډګر سره مطمئن وي، لکه څنګه چې د سویلي آسیا تجربه شاهدې ورکوي.

د مونرو نظريه، چې د "امريکا د انگر" په مفهوم کې ريښې لري چيرې چې واشنگټن په تاريخي ډول د خپلو گټو د ساتنې لپاره د نظامي، اقتصادي او سياسي مداخلې له لارې تسلط تاييد کړی، زور شوی دی - او نور د پلي کېدو وړ نه دی. ټرمپ دمخه د گرينلینډ په اړه د داسې تجربې خوند اخیستی دی، چې هغه يې په دې وروستيو کې په ندرت سره خبرې کوي.

په لنډه توگه، د ښي اړخ د لوړوالي ډيری دليلونه د بهرني عواملو څخه ندي بلکه د لاتين امريکا دننه د واقعيتونو بدلولو څخه دي. په لاتين امريکا کې هېڅ ځای کې ښي اړخ اکثريت نه دی، دا معمولا د 25-30٪ رایه ورکوونکو څخه وي، مگر دا سياسي حرکت لري، او دا په څرگنده توگه په چيلې کې کاسټ سره مرسته وکړه

-----**په درناوي «21-12-2025»**

.....